

RECONSIDERAREA MONITORIZĂRII DIN PERSPECTIVA CALITĂȚII EDUCAȚIEI

Nina JUC

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

The present article approaches the problem of the necessity of a modern view on education quality, monitoring in perspective a systemic and process approach.

Nevoia de corespundere a calității educației cu cerințele sociale și individuale implică o nouă optică asupra managementului educațional, în general, care prin esența sa devine un management al calității și implică o nouă viziune privind conceptul de conducere operațională / monitorizare a procesului de învățământ, care se focalizează pe utilizarea tuturor resurselor umane și nonumane în vederea realizării scopurilor și obiectivelor educaționale preconizate la nivel de sistem și de unitate școlară, obținerea unor rezultate de calitate. Or, supervizarea transformărilor „intrărilor” sistemului în „ieșirile” scontate în condițiile implementării curriculumului școlar poate direcționa, canaliza și menține procesul de învățământ în contextul celor proiectate. Elaborarea și implementarea sistemului calității în unitatea de învățământ ca parte integrantă a perfecționării, modernizării școlii necesită un management educațional de calitate, care presupune crearea și funcționarea unui sistem de monitorizare viabil, apt să contribuie prin acțiunile sale specifice la creșterea calității educației. Conceptul de monitorizare în învățământ a evoluat pe parcurs în dependență de scopurile și obiectivele educaționale stabilite, acesta căpătând o nouă redimensionare în contextul calității, care vizează „trilogia calității”: (a) *planificarea calității*; (b) *ținerea sub control a calității*; (c) *îmbunătățirea continuă a calității* [3].

Căutările pentru elaborarea și implementarea unui sistem de monitorizare în contextul asigurării calității în învățământ, ca parte integrantă a procesului de restructurare și modernizare a școlii, reies din provocările lumii contemporane, inclusiv, a transformărilor în care este implicată Republica Moldova și a nevoii de racordare a învățământului din țară la valorile europene. Importanța monitorizării este consemnată în Raportul European asupra Calității Educației în Școală *Şaisprezece Indicatori ai Calității* [Comisia Europeană, mai, 2000], raport, care evidențiază patru arii de interese pentru calitate ale educației: *informațiile asimilate, indicii de succes și tranziție, monitorizarea procesului educațional în școală, resurse și structuri*. În context, monitorizarea procesului educațional în școală, care indică nivelul de participare a diferiților factori de susținere în sistemul educațional în realizarea obiectivelor preconizate mai vizează, conform prevederilor Raportului, două arii de interes: evaluarea și compararea educației din școli (performanța școlii fiind măsurată prin comparație cu alte instituții) și implicarea părinților (gradul de implicare voluntară, directă).

Deși schimbările produse în învățământ în ultimii ani sunt destul de semnificative, conducerea învățământului la nivel de sistem în mare parte se realizează fără un feedback corespunzător, fără o monitorizare oficială a dezvoltării învățământului, de stabilire a unui sistem de observare, analiză, apreciere și prognoză a situației dezvoltării învățământului întru asigurarea bunăstării populației prin îmbunătățirea calității învățământului. Cercetările și practicile manageriale în problematica monitorizării, în prezent, se axează preponderent pe abordarea unor anumite aspecte, sectoare ale învățământului. Semnificativă în acest sens este „*Paradigma conceptuală a monitorizării*” inițiată de prof. universitar Tatiana Callo, care prezintă o viziune inovatoare în problema vizată cu referință la aspectul de monitorizare privind *formarea continuă a cadrelor didactice*, precizându-se în context *definiția monitorizării, constantele monitorizării, obiectivele și metodologia monitorizării, stilurile monitorizării, baza de date a monitorizării, aria de competențe a monitorului* [1, p.32-35]. Apreciind valoarea acestor inițiative inovatoare, ținem să insistăm asupra nevoii examinării monitorizării într-un context mai cuprinzător, de natură sistemică, ținând cont de semnificațiile sale. Din această perspectivă, în structura generală de funcționare cibernetică a școlii, monitorizarea veghează, supervizează prin metodele și tehnicile sale specifice desfășurarea procesului de învățământ în conformitate cu obiectivele prestabilite, asigurând sistemul de conducere, cadrele didactice cu informație utilă în contextul menționat (fig.1).

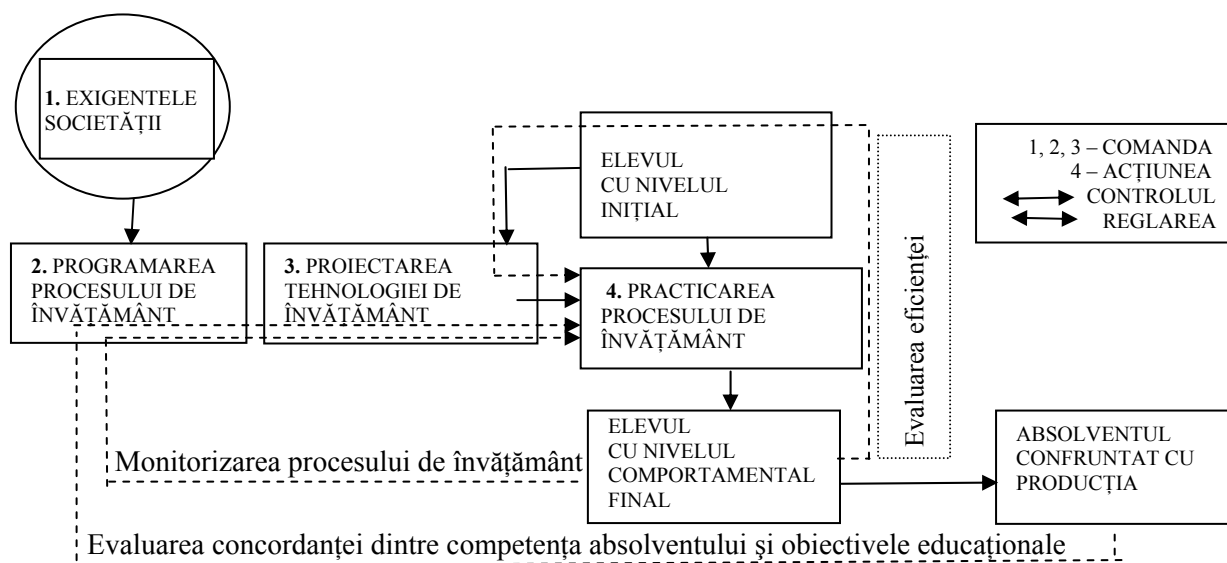

Fig.1. Schema cibernetică și funcțională a unei unități de învățământ [adaptare, 3, p.63]

Sistemul de monitorizare în învățământ vizează câteva semnificații cum ar fi:

1. Proces de supervizare științifică cu caracter diagnostic-prognostic asupra stării și evoluției activității pedagogice, în scopul alegerii sarcinilor și mijloacelor optime de realizare a obiectivelor.
2. Observarea continuă și dirijarea stării unui mediu prin informarea la timp a oamenilor asupra eventualelor situații posibile.
3. Funcție independentă a conducerii, în limitele căreia are loc depistarea și evaluarea acțiunilor pedagogice, care asigură conexiunea inversă ce informează despre corespunderea rezultatelor activității și obiectivele preconizate.
4. Observarea sistematică asupra obiectivelor, fenomenelor, proceselor în scopul controlului, evaluării prognozării.
5. Sistem argumentat științific de colectare, generalizare, analiză a informației și utilizarea datelor obținute pentru decizii ulterioare.

Într-o formă sintetică semnificațiile nominalizate ale monitorizării sunt prezentate în figura 2.

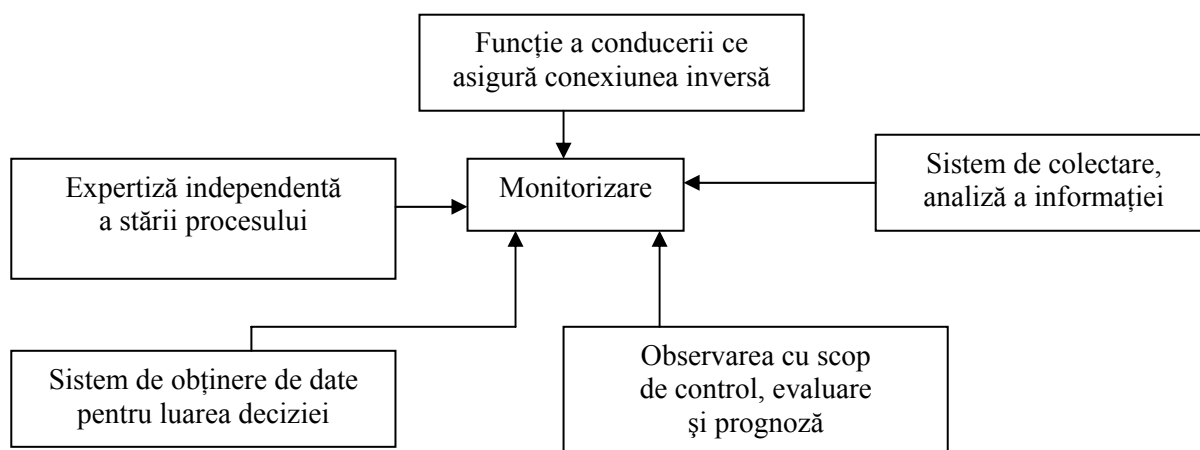

Fig.2. Semnificațiile monitorizării

Monitorizarea ca instrument integral de conducere operațională îmbină câteva elemente esențiale: controlul, evaluarea, sistemul de asigurare informațională a dirijării și procesul de luare a deciziilor (figura 3).

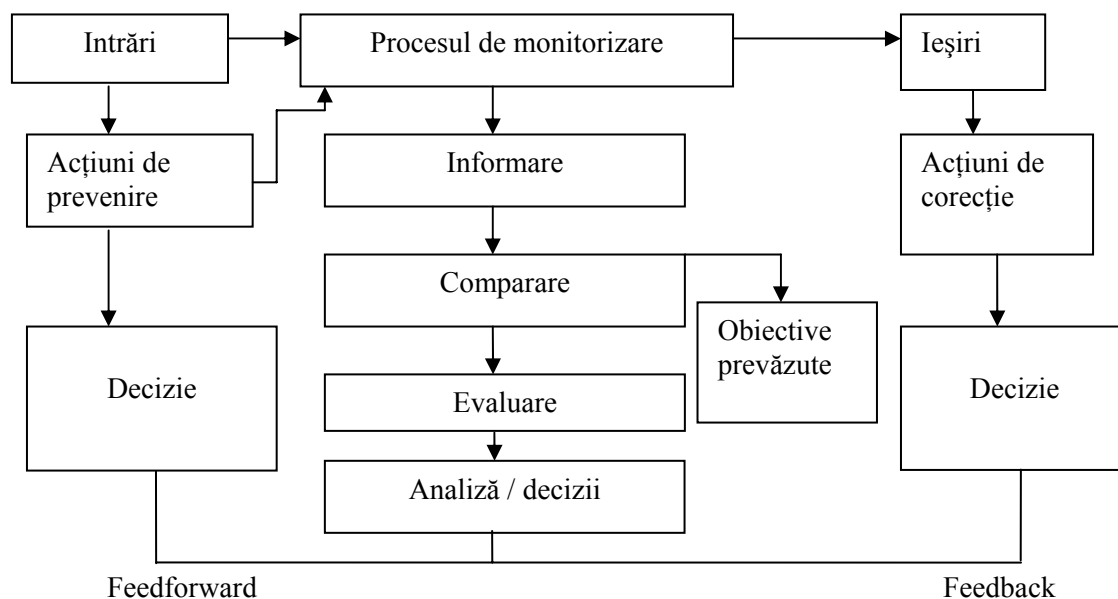

Fig.3. Monitorizarea și implicațiile sale

Controlul, ca parte componentă a procesului de monitorizare, cuprinde un ansamblu de acțiuni prin care se verifică performanțele realizate de școală sau diferite comportamente ale ei, la un moment dat, în comparație cu obiectivele prevăzute, în scopul unei intervenții în cazul apariției unei anomalii.

Funcția de bază a controlului este cea de sesizare, și anume, dacă performanțele sunt sau nu la nivelul așteptărilor. Prin acțiunile de control se depistează situațiile de problemă. În prezent controlul trebuie să corespundă promovării unui model democratic participativ de conducere, să fie *democratic, obiectiv, concret, publicitar*.

Procesul de monitorizare este indisolubil legat de *actul evaluării*, conștientizând faptul că scopul monitorizării este tocmai furnizarea unor informații relevante pentru evaluare și luare a deciziilor după caz. Or, acțiunile întreprinse în cadrul cuplului „monitorizare–evaluare” permit să asigurăm „mutarea accentului de la măsurarea produselor la constatarea efectelor de dezvoltare la nivelul evaluat”, ceea ce semnifică o trecere de la o judecare de valoare a rezultatelor elevilor, deși extrem de importantă, la o evaluare de dezvoltare având drept *scop principal îmbunătățirea performanțelor individuale, de grup sau organizaționale*.

Mutarea accentului de la măsurarea rezultatelor la constatarea efectelor de dezvoltare a personalității trebuie să conducă la optimizarea întregului proces de dezvoltare curriculară, de aceea evaluarea se impune a fi cu precădere formativă, situațională, co-evolutivă, scopul fundamental fiind calitatea educației, îmbunătățirea practicilor de predare–învățare–evaluare. Astfel, *se impune o nouă paradigmă a evaluării, care implică o monitorizare de calitate în contextul cerințelor comunității europene și internaționale*.

Revenind la cele trei elemente esențiale ale monitorizării – *controlul, evaluarea și sistemul informațional* (care necesită o abordare aparte), structura internă a monitorizării poate fi reprezentată ca o piramidă, la baza căreia e situat sistemul de control, apoi sistemul de asigurare informațională a dirijării și mai sus este situată expertiza activității instituției (figura 4).

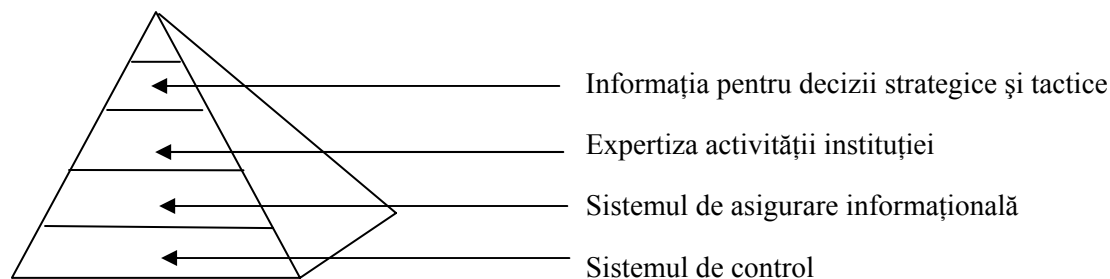

Fig.4. Structura internă a monitorizării

În temeiul analizei complexității componentelor menționate sunt luate *decizii de ordin strategic și tactic, decizii luate în funcție de tipul și scopul monitorizării*. E de menționat că deciziile depind de conceperea activității de conducere de către managerul școlar, care presupune câteva niveluri: nivelul administrativ de comandă; nivelul „judecății sănătoase”; nivelul conducerii științifice. Or, ultimului nivel, specific activității de conducere centrat pe implementarea managementului modern și autentic, îi este caracteristică aplicarea monitorizării în toate determinantele sale. În acest context, se delimitează patru niveluri de monitorizare [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]:

- (1) *nivelul personal/individual* propriu fiecărui cadru didactic, care zilnic efectuează acțiuni de monitorizare prin observație, fixarea dinamică a progresului elevului și a colectivului clasei sau a anumitelor aspecte/direcții;
- (2) *nivelul școlii*, care vizează activitatea administrației școlii de supervizare a dinamicii dezvoltării/progresului claselor de elevi după anumite criterii sau studierea în complex, în timp, pe semestre, trimestre, ani de studii;
- (3) *nivelul de municipiu/raion*, care urmărește dinamica dezvoltării instituțiilor de învățământ de către organele respective – direcțiile de învățământ, tineret și sport.
- (4) *nivelul național*, care prefigurează prin acțiunile sale caracteristici și indicatori la nivel de sistem educațional.

Strategia calității care a cuprins toate domeniile vieții sociale se impune din multiple considerente și provocări ale lumii contemporane (globalizarea, internaționalizarea, informatizarea, postmodernismul, competiția, criza ecologică și demografică etc.), care în temei vizează și implică: *avantajul concurenței*, ce e posibil tot mai mult doar prin obținerea unor rezultate deosebite, valoroase, în baza unui proces de inovare permanentă; *calitatea produselor, serviciilor*, care trebuie să respecte standardele și opțiunile clienților/beneficiarilor mereu în creștere; *intensificarea/amplificarea procesului de cunoaștere* centrat pe noi idei și tehnologii, învățare, dezvoltare de capacități creative; *competențe mereu în creștere, abilități* de îndeplinire ireproșabilă a sarcinilor, de transmitere a valorilor tangibile centrate pe calitate – clienților, care impun standarde din ce în ce mai înalte; *prestație și performanță înaltă* într-un areal tot mai extins și nu doar proprii unui grup restrâns de elită, ci majorității; *conexiuni de parteneriate puternice* pentru a rezista competiției în contextul procesului de globalizare și internaționalizare, de integrare, fuzionare a piețelor naționale cu cele globale, care implică dezvoltarea unor surse de muncă și capital mai competitive. Din această perspectivă, sistemul de monitorizare în învățământ devine un instrument decisiv în asigurarea calității educației la nivel personal, organizațional și național.

Referințe:

1. Callo T. Paradigma conceptuală a monitorizării // Unitatea de învățământ: Management educațional. - Chișinău: Editura „GINIVAS”, 2002, p.32-35.
2. Cojocaru V. Gh. Calitatea în educație. Managementul calității. - Chișinău: S.n., Î.S.F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2007. - 268 p.
3. Cerchez N., Mateescu E. Elemente de management școlar. - Iași: Editura Spiru Haret, 1995.
4. Cristea S. Managementul organizației școlare. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 2004. - 224 p.
5. Iosifescu Ș. (coord.). Manual de management educațional pentru directorii de unități școlare. - București: Editura Pro Gnosis, 2000. - 259 p.
6. Третьяков П. И. Оперативное управление качеством образования в школе. - Москва: Издательство «Скрипторий 2003», 2005. - 568 с.
7. Шишов С.Е., Кальней В.А. Школа: мониторинг качества. - Москва: Педагогическое Общество России, 2000. - 320 с.

Prezentat la 12.12.2009